

Én a *Deilephila nerii* pillét olyan kőborlónak tekintem, mint amilyen a *Deilephila celerio* L. is, melyek mint villámgyorsan röplő állatok jnniusi meleg estéken Dél-Európából hozzánk is elvetődnek, itt petéiket lerakják, de ivadékaik őszkor az őshazába ismét visszavándorolnak, s így a tulajdonképeni Magyarországon állandóan nem tartózkodnak, nem szaporítanak és az *Acherontia Atropos*-szal semmi közös ügyük nincsen.

II.

A *Deilephila nerii* előfordulása.

Irta Weismantel Vilmos.

Ezt a gyönyörű pillét gyűjtői pályám elején, 1850. vagy 1851-ben a brünni ligetben Petunián fogtam. Többnyire *Sphinx convolvuli* röplött az este és abból iskolatársaim mindegyike fogott is már néhány példányt, magam is, és csak odahaza láttam, hogy van köztük egy *nerii* is. Igen fogyatékos példány volt, de mégis *nerii*. Másnap az iskolában dicsekedtem fogásommal, társaim azonban kételkedtek állításomban, de délután hozzám jöttek és meggyőződtek. A fiúk odahaza is hirdették szerencsémét. Másnap háromnak apja is, mind a három buzgó lepkész, eljött hozzánk — látni a csodaállatot. Egyike a már kifeszített kopott pilléért eleinte 20, majd 30 szép pillangót ígért. Ez a fényes ajánlat szeget ütött a fejembe, és vonakodtam a cserére ráállni, miben édes atyám igazat adott, mondván, ha a pille nem lenne ritkaság, azok az urak nem törnék úgy magokat érte.

Csak két hét múlva, midőn a megszáradt pillét a deszkáról levettem, vettem észre a versengés okát, de akkor már késő volt, abból hasznot húzni. A *nerii* ♀ ugyanis egy csomó petét rakott le, mivel csak a torát nyomván össze, a kifeszítésnél még élt. Az urak bizonyára észrevették a petéket és tapasztalatlanságommal vissza akartak élni. A legcsúnyább az volt, hogy bosszúból nem figyelmeztettek a petékre, melyek tönkre mentek, mert mikor rájuk akadtam, már üresek voltak, a kikelt hernyók pedig táplálék hián természetesen elpusztultak. Sokat bosszankodtam ezen, kivált midőn utóbb Prágában meggyőződtem, hogy a hernyó tenyésztése mily könnyű.

Prágai lepkész-ismerősöm, az öreg Hüb e l, ugyanis s é t a alkalmával egyik ház előtt sok hernyó-nyomot látott, és csakhamar tisztában volt aziránt, hogy az honnan származik: az első emeleti erkélyen néhány nagy Oleander állt: bizonyosan azokon vannak a hernyók. Az öreg ú r felment az emeletre s az uraság távollétében a cselédet figyelmeztette arra, hogy a leander nagyon megvan rá gva. A cseléd ezt a patkányokra hárította, amelyek éjjel rá gicsálnak és sok sarat hagynak hátra. Barátom felvilágosította, hogy azt hernyók teszik és mindegyikért 2 krajczárt ajánlott, de már csak 7 teljesen kifejlett példányt talált; a földben azonban, további 10 krajczárnyi megvesztegetés árán talált még néhány bábozófélben levő hernyót és bábót is. Hüb e l állítása szerint az összes bábokból kikelt a pille, melynek párját helyben 3 frtjával eladogatta.

Nevezetesebb az, hogy L e n s c h mérnök Brün nben az utcán talált 2 *nerii*-hernyót, melyek valószínűleg bábozáshoz alkalmas helyet kerestek. A porban hátrahagyott nyomok után ítélve nyilván bekerített háztelekről jöttek, a melyben nem volt oleander vagy fa, csak fű és dudva. Miből táplálkoztak, azt nem lehetett megállapítani, de oleanderrel alig, mert akkor fel kellene tételezni azt, hogy legalább 100—150 méternyi utat tettek meg oly házaktól, melyekben 1—2 oleandert tartottak. A kifejlett lepkék igen szépek, de a rendesnél kisebbek voltak.

Más ismerősöm, G r a n d j e a n vasuti mérnök, 1879 ben Konstantinápolyból Bécsbe utaztában egyik, az előbbi városhoz közeli állomáson pár perczre kiszállva, vagonjának egyik ablakán *nerii* nőstényt látott ülni. Valamikor maga is gyűjtő volt s ennél fogva kíváncsi volt, hogy a nálunk ritka állat meddig fog potyára utazni. Többször kinézve meggyőződött, hogy a pille még mindig ott van, egyszer azonban látta, hogy párja akadt. A copulában volt párocska estefelé eltűnt.

Közel a magyar határhoz, Olsnitzon, 1859. június havában jártam s az uradalmi parkban 4 sorban felállított nagy oleandert láttam, lehetett vagy 200 darab. A kertészszel találkozáván, megkérdeztem, talált-e valaha *nerii*-hernyót, melyet jól ismert. Boszankodva felelte, hogy ezek a rongy állatok csaknem évenként nagy kárt okoznak, amennyiben többnyire a virágokat tarolják le, daczára annak, hogy nagyon ügyel rájuk. Azelőtt százával tiporta össze, de mostanában a helybeli tanulók, valamint egy katonatiszt Radkersburgból, sőt egy gratzi tanár is ki szoktak jönni és 10 krajczárjával megveszik. Utóbb azonban évenként 15—20 darabnál többet

nem találtak. Ha őszkor eljöhetnék, talán magam is találnék. Végül a buzgó kertész még annak a reményének adott kifejezést, hogy a hernyó nemsokára teljesen ki lesz irtva. A lepkét, melyet neki hamarosan leírtam, soha sem látta vagy találta.

III.

A *Deilephila nerii* honosságáról.

Írta A. Aigner Lajos.

Ha a nép előtt valami új jelenség ötlük fel, a melyet egyáltalában felfogni nem képes: csodára, kísértetre fogja. A tudományban ily esetben új elméletet állítanak fel, és ahhoz ragaszkodnak, míg annak fonák volta kézzel foghatólag be nem bizonyul, addig pedig annak határát a szertelenségig kiterjesztik és magát a theoriát toldozzák-foltozzák. Így midőn Wallace az elméletben oly gyönyörű és valóban szellemdús mimikryvel lépett fel, követői mindent igyekeztek abba beleszorítani, és mikor merő ellentétekre bukkantak, nem kivételeket állapítottak meg, hanem előálltak új theoriával: a dacz-typussal.

Ugyanaz áll a hospes-theoriára nézve is. A zúgó pillék némely nagyobb fajáról megfigyelték, hogy gyors röpülő létükre messze elkalandoznak s olykor távoli északi vidékeken is fordulnak elő, ahol azután többnyire évekig nem mutatkoztak újra. Ebből azt következtették, hogy ezek az állatok (*Acherontia Atropos*, *Spinx convolvuli* és néhány *Deilephila*-faj) ama tájakon és Közép-Európában, kivált Németországon egyáltalában nem honosak, hanem csakis délről vendégekként oda ellátogató példányok útján léphetnének fel újra. Utóbb pedig találtak kitelelő bábokat és őszi lepkét is; de ez nem ingatta meg a theoriát: egyszerűen ráfogták, hogy a báb a tél hidegét ki nem bírja, az őszi lepke pedig meddő. Az sem ejtette gondolkodóba az erős hitűeket, hogy az úgynevezett vendégfajoknak Németországon hernyó-, sőt lepke-ivadékuk is van; pedig ha fontolóra vesszük azt a bámulatos körültekintést, melyet a lepkenőstény a pete lerakásánál s illetve az ivadék megélhetésének biztosítása tekintetében kitejt, alig tehetjük fel, hogy a nőstény oly vidéken petézik, a hol ivadéka előre láthatólag elfog pusztulni.